

„Wychowanie w Rodzinie” t. XVIII (2/2018)

nadesłany: 01.10.2018 r. – przyjęty: 28.11.2018 r.

Magda URBAŃSKA*

Życie w pojedynkę w opiniach młodych dorosłych

Single living in the opinion of young adults

Streszczenie

Cel: W artykule zaprezentowane zostały wyniki badań własnych, których celem było poznanie opinii studentów na temat życia w pojedynkę.

Metody: W badaniu wykorzystana została metoda sondażu diagnostycznego z użyciem kwestionariusza ankiety. Badana grupa młodych dorosłych odniosła się do takich kwestii, jak: postrzeganie kobiet i mężczyzn wybierających życie singla, przyczyny wyboru tej formy życia, pozytywne i negatywne aspekty życia w pojedynkę.

Wyniki: Jednym z wymiarów przemian współczesnej rodziny jest wzrost atrakcyjności alternatywnych form życia rodzinnego, w tym życia w pojedynkę – samemu, bez partnera życiowego.

Jeszcze do niedawna życie bez męża czy żony traktowane było jako niepowodzenie życiowe, obecnie coraz częściej łączy się ze świadomym wyborem tej formy życia, utożsamianym z niezależnością, wolnością, życiem po swojemu.

Wnioski: Zmienia się zatem społeczne postrzeganie osób żyjących w pojedynkę, co znalazło również odzwierciedlenie w wynikach badań własnych.

Słowa kluczowe: życie w pojedynkę, rodzina.

* e-mail: murbanska@onet.pl

Katedra Nauk o rodzinie, Wydział Pedagogiczny, Uniwersytet Rzeszowski, ul. ks. J. Jałowego 24, 35-010 Rzeszów, Polska. ORCID: 0000-0001-6967-6605.

Abstract

Aim: The article presents the results of the author's own research aimed at finding out the students' opinions on single living.

Methods: In the research, a diagnostic survey method with a questionnaire has been applied. The sample group of young adults referred to such issues as: perception of women and men choosing to be single, reasons for choosing this form of living, positive and negative aspects of living alone.

Results: One of the dimensions of modern family transformation is an increase in the attractiveness of alternative forms of family life, including being alone as a single person, without a life partner. Until recently, living without a spouse was treated as a life failure, currently it is more often viewed as deliberate choice of this form of life, associated with independence, freedom, living one's own life.

Conclusions: Social perception of people being single is changing, which is also reflected in the results of the author's own research.

Keywords: living single, family.

Wprowadzenie

Współczesna rodzina podlega wielu zmianom, których widocznym symptomem stają się m.in. zmiany w strukturze rodziny, pełnionych przez rodzinę funkcjach a także zmiany w zakresie wartości, ukierunkowanych w coraz większym stopniu na indywidualizm. Zmiany łączą się z rosnącą akceptacją społeczną dla form rodzinnych, których podstawą nie jest już wyłącznie formalne małżeństwo: kohabitacji, samotnego rodzicielstwa, związków osób tej samej płci. Wzrasta także odsetek osób żyjących samotnie. Coraz więcej osób decyduje się na prowadzenie życia w pojedynkę, bez partnera życiowego. Osoby takie określane są mianem „singla” a ich cechą wspólną jest to, iż żyją sami i samodzielnie prowadzą gospodarstwo domowe¹.

Według Krystyny Slany single to osoby żyjące samotnie, bez względu na ich sytuację cywilno-prawną, czyli panny i kawalerowie, osoby rozwiedzione, separowane i owdowiałe, samotni rodzice². Osoby żyjące w pojedynkę stanowią więc dość zróżnicowaną grupę. Przyglądając się im z perspektywy stanu cywilnego można zauważyć, iż stanowią znaczący odsetek ludności Polski i Unii Europejskiej w wieku 20 lat i więcej. Zgodnie z danymi Spisu Powszechnego z 2011 roku według stanu cywilnego faktycznego, panny i kawalerowie stanowili 21,6% ogółu ludności w wieku 20 lat i więcej, osoby rozwiedzione – 4,7%,

¹ T. Szlendak, *Socjologia rodziny. Ewolucja, historia, zróżnicowanie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2010, s. 466.

² K. Slany, *Alternatywne formy życia małżeńsko-rodzinnego w ponowoczesnym świecie*, Zakład Wydawniczy Nomos, Kraków 2008, s. 116.

owdowiali – 10,4%, w separacji – 0,6%³. Z kolei w krajach Unii Europejskiej panny i kawalerowie stanowią ponad 28% ludności w wieku 20 lat i więcej (najwięcej panien i kawalerów jest w Szwecji (37%) a najmniej na Litwie (21%), osoby owdowiałe – niemal 9% (najwięcej osób owdowiałych jest w Bułgarii, na Litwie, Węgrzech, Chorwacji i Rumunii (co najmniej 12%), najmniej, poniżej 6% – na Cyprze i w Irlandii, a rozwiedzeni – ponad 7% (najwyższy odsetek osób rozwiedzionych jest na Łotwie, w Estonii i Czechach (13–15%), najniższy – na Malcie (niespełna 1%)⁴.

Singlom można się także przyjrzeć z punktu widzenia samodzielności w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Zgodnie z danymi Spisu Powszechnego z 2011 roku jednoosobowe gospodarstwa domowe stanowiły w Polsce 24% ogółu gospodarstw. Częściej prowadzone były w miastach (27,2%) niż na wsi (17,3%). Największy odsetek tego typu gospodarstw odnotowany został w województwach mazowieckim (27,4%) i łódzkim (26,2%), a najmniejszy w podkarpackim (19,4%) i wielkopolskim (20,5%)⁵. Według badania CBOS z 2017 roku, odnoszącego się do sytuacji lokalowej osób stanu wolnego, które ukończyły 18 lat, 23% z nich to tzw. typowi single, czyli osoby mieszkające same, bez rodziców i innych osób, a 19% mieszka bez rodziców, ale z sublokatorami lub innymi osobami. Większość osób nieżonatych i niezamężnych mieszka jednak ze swoimi rodzicami (58%), przy czym, częściej mieszkają z rodzicami mężczyźni niż kobiety (59% wobec 51%). Niezamężne kobiety częściej niż nieżonaci mężczyźni mieszkają samodzielnie (27% wobec 20%)⁶. W tym miejscu warto zwrócić uwagę na opisywane w literaturze przedmiotu zjawisko zamieszkiwania pełnoletnich singli z rodzicami, którzy nadal zapewniają im utrzymanie. To tzw. „gniazdownicy” (Włochy, Grecja) oraz „spoiled singiel” – „zepsuci, rozpieszczeni single” (Japonia)⁷.

³ GUS, *Małżeństwa oraz dzietność w Polsce*, Warszawa, styczeń 2016 r., s. 8, por. źródło: https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5468/23/1/1/malzenstwa_i_dzietnosc_w_polsce.pdf [dostęp: 22.09.2018].

⁴ GUS, *Sytuacja demograficzna Polski na tle Europy, Konferencja prasowa Prezesa GUS. Notatka informacyjna*, Warszawa, 31.01.2017, s. 6, por. źródło: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/sytuacja-demograficzna-polski-na-tle-europy,27,1.html> [dostęp: 22.09.2018].

⁵ GUS, *Gospodarstwa domowe i rodziny. Charakterystyka demograficzna. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011*, Warszawa 2014, s. 27, 30.

⁶ CBOS, *Osoby niezamężne i nieżonate w polskich rodzinach. Komunikat z badań nr 93/2017*, Warszawa 2017, s. 4–5.

⁷ B. Szluz, *Życie w pojedynkę (na przykładzie wybranych państw)*, [w:] B. Szluz, A. Szluz, M. Urbańska (red.), *Współczesna rodzina w ujęciu interdyscyplinarnym. Przemiany. Wsparcie. Rozwój*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2017, s. 26–28; D. Ruskiewicz, *Życie w pojedynkę – ucieczka od rodziny czy znak naszych czasów?*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi, Łódź 2008, s. 129; J. Czernecka, *Wielkomiejscy single*, Poltext Sp. z o.o., Warszawa 2014, s. 53–54.

Życie w pojedynkę na tle przemian rodziny

Życie w pojedynkę stało się jednym z widocznych znaków przemian, dokonujących się we współczesnej rodzinie. Coraz więcej osób opóźnia lub odkłada w ogóle decyzje matrymonialne i prokreacyjne. Wśród przyczyn, które wpływają na zmieniający się w taki sposób obraz rodziny Anna Kwak zwraca uwagę na powiązanie czynników o charakterze demograficznym, społecznym i ekonomicznym. W przypadku przyczyn demograficznych autorka wskazuje na dysproporcje w strukturze płci, zwłaszcza w grupie osób w wieku 20–29 lat. Ich główną przyczyną są migracje wewnętrzne i zagraniczne a skutkiem zachwianie równowagi na rynku matrymonialnym i ograniczenie możliwości zawarcia małżeństwa przez część z tych osób. Przyczyny społeczne odnoszą się do przemian w sferze wartości, akceptacji społecznej wobec zmian w sferze obyczajowej oraz zmian oczekiwań związanych z życiem rodzinnym oraz odnoszących się do małżeństwa i partnera życiowego. W tej grupie przyczyn znajduje się także wydłużenie okresu edukacji osób będących w wieku, w którym najczęściej zawiera się małżeństwa (20–29 lat) oraz aktywność zawodowa kobiet. Ostatnia grupa przyczyn, wpływających na opóźnienie decyzji matrymonialnych, wiąże się z różnego rodzaju trudnościami ekonomicznymi i materialnymi⁸.

Jak wskazuje Anna Matysiak współcześnie dokonujące się zmiany w formowaniu i rozwoju rodzin mogą być analizowane w perspektywie teorii drugiego przejścia demograficznego oraz w świetle różnego rodzaju ograniczeń, które stoją przed młodymi osobami, będącymi w wieku zakładania rodziny, np. trudnościami ze znalezieniem partnera, trudnościami związanymi z pracą zawodową, w tym łączenia pracy z opieką nad dziećmi, trudnościami mieszkaniowymi. Teoria drugiego przejścia demograficznego łączy przemiany rodziny ze zmianami w systemie wartości, przejawiających się, zwłaszcza w przypadku kobiet, wyższymi aspiracjami życiowymi, edukacyjnymi, zawodowymi⁹.

Przemiany rodziny widoczne są także w rosnącej akceptacji społecznej związków rodzinnych, będących alternatywą wobec tradycyjnej rodziny z dziećmi. Rozszerzeniu ulega społeczna definicja rodziny, której mianem coraz częściej obejmowane są także inne niż małżeństwo z dziećmi związki między ludźmi¹⁰. Wymiarem tych przemian jest także wzrost liczby gospodarstw jednoosobowych, nie tylko wśród osób starszych, jako konsekwencji starzenia się społeczeństwa, ale także wśród osób młodych, ze względu na poprawę warun-

⁸ A. Kwak, *Rodzina w dobie przemian. Małżeństwo i kohabitacja*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2005, s. 64–66.

⁹ A. Matysiak, *Wstęp*, [w:] Taż (red.), *Nowe wzorce formowania i rozwoju rodziny w Polsce. Przyczyny oraz wpływ na zadowolenie życia*, Wydawnictwo Naukowe „Scholar”, Warszawa 2014, s. 11.

¹⁰ R. Boguszewski, *Rodzina – jej współczesne znaczenie i rozumienie*, [w:] M. Grabowska (red.), *Rodzina i jej przemiany*, CBOS, „Opinie i Diagnozy” 2013, nr 26, s. 19–20.

ków ekonomicznych oraz zmian w obrębie formowania się związków, co wiąże się z opóźnieniem zawierania małżeństwa i życiem w związkach na odległość LAT (ang. *living apart together*)¹¹. Slany uważa, że prowadzenie życia singla wynika z opóźnienia wieku zawierania małżeństwa, które z kolei jest konsekwencją m.in. wydłużającego się okresu edukacji i aktywności kobiet na rynku pracy¹².

Prowadzenie życia w pojedynkę jest znacznie łatwiejsze w miastach, gdyż, jak zauważa Slany, single:

„[...] nadają swoisty wyraz atmosferze wielkiego miasta, uczestnicząc aktywnie w konsumpcji dóbr kulturalnych i materialnych, które specjalnie tworzone są właśnie dla nich. Często łączy ich wspólne miejsce zamieszkania z ludźmi znajdującymi się w podobnej sytuacji życiowej”¹³.

Jak wskazuje Piotr Szukalski właśnie wśród osób mieszkających w dużych miastach, w porównaniu do mieszkańców terenów wiejskich, widoczna jest większa otwartość na nowe, nietradycyjne formy życia rodzinnego, w tym życie w pojedynkę. Widoczne jest ponadto historyczne zróżnicowanie na tereny wschodnie (dawna Galicja, południowo-wschodnia Kongresówka), których mieszkańcy preferują tradycyjne zachowania w sferze matrymonialnej i obszary poniemieckie, na których, wraz z największymi miastami, istnieje większa skłonność do „nowości”¹⁴. Przekłada się to także na większą akceptację dla życia w pojedynkę wśród mieszkańców większych aglomeracji¹⁵. Samych singli Dorota Ruskiewicz nazywa „produktem dużych miast”, jednocześnie dopowiadając, że:

„[...] bycie singlem jest wygodne, pod warunkiem, że jest się dobrze sytuowanym i mieszka w Poznaniu, Krakowie czy Gdańsku. Na prowincji to większy problem dla kobiet”¹⁶.

Wyniki badań własnych

Badania własne zostały przeprowadzone w ramach projektu „Bycie singlem – wybór czy konieczność młodych dorosłych”, którego problematyka badawcza koncentrowała się wokół problemu głównego: Jak traktowane jest życie w pojedynkę (bycie singlem) – jako konieczność życiowa czy wynik świadomej decy-

¹¹ A. Kwak, *Rodzina w dobie przemian...*, dz. cyt., s. 64.

¹² K. Slany, *Alternatywne formy życia...*, dz. cyt., s. 119.

¹³ Tamże, s. 119.

¹⁴ P. Szukalski, *Polska rodzina A.D. 2015*, „Civitas Christiana” 2015, nr 1, s. 17, por. źródło: http://dSPACE.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/6132/artyku%C5%82_Polska_Rodzina.pdf?sequence=1&isAllowed=y [dostęp: 10.09.2018].

¹⁵ N. Hipsz, *Spoleczne oceny alternatyw życia małżeńskiego*, [w:] M. Grabowska (red.), *Rodzina i jej przemiany...*, dz. cyt., s. 58–59.

¹⁶ D. Ruskiewicz, *Życie w pojedynkę...*, dz. cyt., s. 125, 127.

zji? Jedną z części projektu było poznanie opinii studentów na temat singli. Zostało ono przeprowadzone z wykorzystaniem sondażu diagnostycznego, z użyciem kwestionariusza ankiety. Badanie przeprowadzono w maju 2017 roku. W badaniu wzięło udział 300 studentów Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Rzeszowskiego, studiujących na kierunku Pedagogika (89,3%) i Nauki o rodzinie (10,7%). Większość z nich to studenci studiów I stopnia (79,3%), trybu stacjonarnego (66%). Wśród ankietowanych w większości były kobiety (96,3%), mężczyźni – 3,7%. Największą grupę stanowili ankietowani do 24. roku życia (82,3%), powyżej 24 lat miało 17,7% studentów. Wśród badanych przeważały osoby stanu wolnego – panny i kawalerowie (85%) i rozwiedzeni (2%). Osoby zamężne i żonate stanowiły 13%. Większość badanych studentów to mieszkańcy wsi (59%), mieszkańcy miasta stanowili 41%. 79% ankietowanych studentów to osoby wierzące i praktykujące, 17,3% – wierzące i niepraktykujące, 3,7% – niewierzące. W analizie statystycznej ze względu na płeć, wiek, miejsce zamieszkania, stosunek do religii oraz kierunek studiów wykorzystany został test chi-kwadrat. Poniżej przedstawiono wybrane wyniki badań własnych.

Przyglądając się życiu w pojedynkę z perspektywy historycznej można zauważyć, że akceptacja społeczna dla tego sposobu życia, zwłaszcza w przypadku kobiet, pojawiła się stosunkowo niedawno. Jednak nawet obecnie, jak wskazuje Tomasz Szlendak, wciąż pokutuje w Polsce stereotypowy obraz starej panny, samotnej tylko dlatego, że żaden mężczyzna nie wybrał jej za żonę¹⁷. Jest to pokłosie przekonania, że każda kobieta powinna wyjść za mąż. W XIX wieku zamążpójście było bowiem najważniejszym celem każdej kobiety, gdyż tylko wyjście za mąż stanowiło dla niej zabezpieczenie bytu¹⁸. W tamtych czasach „stare panny” i „starzy kawalerowie” stanowili obiekt drwin, przypisywano im wiele negatywnych cech¹⁹. Szczególnie trudną sytuację miały niezamężne kobiety, bez posagu, uzależnione od rodziny, u której mieszkaly w zamian za pomoc w gospodarstwie domowym²⁰. Kobiety, które nie wyszły za mąż narażone były na różnego rodzaju przytyki, np. w wielu warstwach społecznych, nawet w starszym wieku musiały nosić dziewczęcy strój²¹. Obecnie z życia w pojedynkę zdjęte zostało odium odmienności. Przestało być traktowane jako wyraz niezaradności życiowej a coraz częściej jako synonim niezależności i wolności. W wielu przypadkach życie bez partnera życiowego jest wynikiem świadomego wyboru. Do takiego postrzegania singli przyczyniła się również telewizja, pokazująca w atrakcyjnej oprawie życie w pojedynkę, np. w serialach i filmach zagranicznych „Przyjaciele”, „Seks w wielkim mieście”, „Ally McBeal”, „Dziennik Bridget Jones”,

¹⁷ T. Szlendak, *Socjologia rodziny...*, dz. cyt., s. 469–470.

¹⁸ A. Lisak, *Miłość, kobieta i małżeństwo w XIX wieku*, Bellona, Warszawa 2009, s. 10–11.

¹⁹ Tamże, s. 9–10; J. Czernecka, *Wielkomiejscy single...*, dz. cyt., s. 52; D. Ruskiewicz, *Życie w pojedynkę...*, dz. cyt., s. 122–123.

²⁰ Tamże, s. 122.

²¹ R. Renz, *Kobieta w społeczeństwie polskim w XIX i XX wieku*, [w:] J. Hoff (red.), *O kobietach. Studia i szkice. Wiek XIX i XX*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2011, s. 34–35.

a także polskich np. „Magda M.”²² Jak pisze Slany „[...] stosunek ludzi do tej kategorii osób zmienia się stopniowo i istniejące kiedyś negatywne naznaczenie i marginalizowanie zastępowane jest niejednokrotnie admiracją i naśladownictwem”²³.

Zapytano zatem ankietowanych: Jak w ich środowiskach postrzegane są singielki i single? Odpowiedzi przedstawiono w tabelach 1 i 2.

Tabela 1. Postrzeganie kobiet żyjących w pojedynkę w opinii studentów
Table 1. Perceiving women single living in the opinions of students

Jak w Pani/Pana najbliższym środowisku postrzegane są kobiety żyjące w pojedynkę?	N	%
Jako osoby żyjące po swojemu, tak jak chcą	135	45,0
Jako osoby, które muszą tak żyć „bo nikt ich nie chciał”	124	41,3
Nie wiem	41	13,7
Razem	300	100,0

Źródło: Badania własne.

Source: Own researches.

Ankietowani młodzi dorośli mają podzielone zdanie związane z postrzeganiem w ich najbliższym środowisku kobiet żyjących w pojedynkę. Niemal co druga badana osoba (45%) wskazuje, że w ich najbliższym środowisku kobiety żyjące w pojedynkę postrzegane są jako osoby, które żyją po swojemu, tak jak chcą. Druga grupa, niewiele mniej liczna (41,3%) wskazuje, iż ten sposób życia jest efektem konieczności wynikającej z tego, że żaden mężczyzna nie wybrał jej na żonę. Co ósmy student (13,7%) nie potrafi określić w jaki sposób w jego najbliższej okolicy postrzegane są singielki. Analiza statystyczna nie wykazała różnicowania istotnego statystycznie ze względu na wyróżnione w badaniu zmienne.

Tabela 2. Postrzeganie mężczyzn żyjących w pojedynkę w opinii studentów
Table 2. Perceiving men single living in the opinions of students

Jak w Pani/Pana najbliższym środowisku postrzegani są mężczyźni żyjący w pojedynkę?	N	%
Jako osoby żyjące po swojemu, tak jak chcą	161	53,7
Jako osoby, które muszą tak żyć „bo nikt ich nie chciał”	98	32,7
Nie wiem	41	13,7
Razem	300	100,0

Źródło: Badania własne.

Source: Own researches.

W przypadku mężczyzn wybierających życie w pojedynkę, znacznie częściej niż w przypadku kobiet żyjących bez partnera życiowego, są oni postrzegani w najbliższym środowisku ankietowanych jako osoby, które żyją tak z wła-

²² D. Ruszkiewicz, *Życie w pojedynkę...*, dz. cyt., s. 10; K. Slany, *Alternatywne formy życia...*, dz. cyt., s. 118.

²³ Tamże, s. 116.

snego wyboru. Uważa tak ponad połowa wszystkich badanych (53,7%). Co trzeci ankietowany (32,7%) wskazuje, że mężczyźni–single są postrzegani jako osoby, których żadna kobieta nie wybrała na męża i muszą tak żyć z konieczności. 13,7% ankietowanych nie potrafiło określić, w jaki sposób w ich najbliższym otoczeniu postrzegani są mężczyźni żyjący jako single. Warto jednak zauważyć, że to właśnie w przypadku mężczyzn, ankietowani uważają częściej niż w przypadku kobiet–singlek, że życie w pojedynkę jest ich własnym wyborem, a w znacznie mniejszym stopniu koniecznością.

W analizie statystycznej, ze względu na płeć, pojawia się tendencja, że mężczyźni częściej od kobiet uważają, że w ich najbliższym środowisku mężczyźni żyjący w pojedynkę postrzegani są jako osoby żyjące po swojemu, tak jak chcą ($p = 0,03$, V Kramera = 0,15). Analiza statystyczna nie wykazała różnicowania istotnego statystycznie ze względu na pozostałe zmienne.

Z badań CBOS z 2013 roku wynika, że odkładanie decyzji matrymonialnych lub niedecydowanie się na małżeństwo w ogóle jest w dużej mierze akceptowane społecznie. Akceptację dla czasowej lub całkowitej rezygnacji z małżeństwa wyraziło 63% respondentów, brak akceptacji – 30%²⁴. Jednak, według ankietowanych CBOS, powody dla których kobiety i mężczyźni nie wstępują w związek małżeński wynikają z innych pobudek. W przypadku mężczyzn jako główny powód wskazywane było preferowanie życia bez zobowiązań (45%). Wskazywano także na obawy związane z pogorszeniem sytuacji finansowej (33%), brak odpowiednich warunków mieszkaniowych (29%), brak odpowiedniej kandydatki na żonę (29%), preferowanie życia w związku nieformalnym (25%), obawy związane z obowiązkami rodzicielskimi (24%) i nieudanym małżeństwem (24%). Najrzadziej wskazywano, że rodzina byłaby dla mężczyzny przeszkodą w karierze zawodowej (19%) oraz że mężczyźni się nie żenią, gdyż nie chcą mieć dzieci (12%). W przypadku kobiet najczęściej wskazywano z kolei na obawy, że małżeństwo nie będzie udane (41%) oraz brak kandydata na męża (34%), kolidowanie rodziny z pracą zawodową (34%), brak warunków mieszkaniowych (34%). Ankietowani wskazywali także na obawy związane z pogorszeniem sytuacji materialnej (28%), chęć życia bez zobowiązań (27%) bądź w związku nieformalnym (21%). Najrzadziej wskazywano na obawy kobiet związane z macierzyństwem – niechęć do posiadania dzieci (15%) lub obowiązków rodzicielskich (11%)²⁵. Jak wskazuje literatura przedmiotu życie w pojedynkę może mieć zarówno charakter przejściowy, jak i stały. Uzależnione jest to od preferencji życiowych danej osoby, jej doświadczeń rodzinnych a także tzw. „mody na samotność”²⁶. Ponadto, może być wynikiem wyboru lub przymusu²⁷. Z badań Domu Badawczego Maison wynika, iż Polki–singielki jako

²⁴ N. Hipsz, *Spoleczne oceny...*, dz. cyt., s. 51.

²⁵ Tamże, s. 54.

²⁶ K. Slany, *Alternatywne formy życia...*, dz. cyt., s. 117.

²⁷ T. Szlendak, *Socjologia rodziny...*, dz. cyt., s. 467.

przyczynę życia w samotności wskazują przede wszystkim brak odpowiedniego partnera. Tylko w niewielkim stopniu życie w pojedynkę wynika z potrzeby wolności, jest ucieczką od ograniczeń związanych z życiem w związku, wiąże się z brakiem czasu bądź preferowaniem życia bez zobowiązań²⁸.

Aby dowiedzieć się, jakie powody przemawiają za wyborem przez kobiety i mężczyzn życia w pojedynkę, zapytano ankietowanych o ich opinie na ten temat. Odpowiedzi przedstawiono w tabelach 3 i 4.

Tabela 3. Powody wyboru przez kobiety życia w pojedynkę w opinii studentów
Table 3. Reasons for women for single living in the opinions of students

Jakie są według Pani/Pana powody, dla których kobiety wybierają życie w pojedynkę?	N	%
Nie mogą znaleźć odpowiedniego kandydata na męża/partnera	245	81,7
Boją się związku	93	31,0
Nie mają odpowiednich warunków mieszkaniowych	7	2,3
Są nastawione na karierę zawodową	196	65,3
Mają doświadczenie rozwodu/separacji, rozstania	103	34,3
Nie chcą zobowiązań rodzinnych	65	21,7
Nie chcą tracić niezależności	80	26,7
Pragną żyć na własny rachunek, po swojemu	52	17,3
Nie chcą opuścić własnych rodziców	10	3,3
Istnieje moda na życie w pojedynkę	17	5,7
Inne	3	1,0

% nie sumują się do 100, ankietowani mogli wybrać więcej niż 1 odpowiedź.

Źródło: Badania własne.

% they aren't suming up to 100, respondents could choose more than 1 reply.

Source: Own researches.

Badani młodzi dorośli uważają, że kobiety wybierają życie w pojedynkę przede wszystkim dlatego, iż nie mogą znaleźć odpowiedniego kandydata na partnera życiowego (81,7%). W drugiej kolejności ankietowani wskazują nastawienie kobiet na pracę zawodową, które przyczynia się do wyboru samotnego życia (65,3%). Badani wskazują także na rozwód/rozstanie jako przyczynę życia kobiet bez partnera życiowego (34,3%). Kolejna grupa przyczyn dotyczy obaw przed związkiem (31%) i utratą niezależności (26,7%), niechęci do zobowiązań rodzinnych (21,7%) oraz pragnienia życia na własny rachunek i po swojemu (17,3%). Najrzadziej ankietowani upatrują przyczyn życia kobiet w pojedynkę w modzie na ten styl życia (5,7%), niechęci do opuszczenia rodziców (3,3%) oraz braku odpowiednich warunków mieszkaniowych (2,3%). Z analizy statystycznej ze

²⁸ D. Maison, *Związki i partnerstwo: żony, matki, kochanki*, [w:] K. Pawlikowska, D. Maison, *Polki, Spełnione profesjonalistki, rodzinne panie domu czy obywatelki świata*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2014, s. 74–75.

względu na płeć wynika, że mężczyźni częściej od kobiet są zdania, że powodem dla którego kobiety wybierają życie w pojedynkę jest fakt, że nie chcą zobowiązań rodzinnych ($p = 0,05$, $\Phi = -0,11$, Chi-kwadrat = 3,81 «df = 1»). Z analizy statystycznej ze względu na wiek wynika, że młodsi badani (do 24. roku życia) częściej uważają, że powodem, dla którego kobiety wybierają życie w pojedynkę jest fakt, że pragną żyć na własny rachunek ($p = 0,01$, $\Phi = 0,14$, Chi-kwadrat = 6,12 «df = 1»), natomiast starsi (powyżej 24 lat) częściej wskazują, że nie chcą opuścić własnych rodziców ($p < 0,001$, $\Phi = -0,21$, Chi-kwadrat = 12,75 «df = 1»). Im bardziej badani są niewierzący, tym częściej wskazują, że powodem dla którego kobiety wybierają życie w pojedynkę jest fakt, że pragną żyć na własny rachunek, po swojemu ($p = 0,001$, V Kramera = 0,22, Chi-kwadrat = 14,33 «df = 2»). Na wcześniejsze doświadczenie rozvodu/separacji, rozstania częściej wskazują studenci Pedagogiki ($p = 0,02$, $\Phi = 0,14$, Chi-kwadrat = 5,56 «df = 1»).

Tabela 4. Powody wybierania przez mężczyzn życia w pojedynkę w opinii studentów
Table 4. Reasons for men for single living in the opinions of students

Jakie są według Pani/Pana powody, dla których mężczyźni wybierają życie w pojedynkę?	N	%
Nie mogą znaleźć odpowiedniej kandydatki na żonę/partnerkę	172	57,3
Boją się związku	143	47,7
Nie mają odpowiednich warunków mieszkaniowych	23	7,7
Są nastawieni na karierę zawodową	85	28,3
Mają doświadczenie rozvodu/separacji, rozstania	36	12,0
Nie chcą zobowiązań rodzinnych	191	63,7
Nie chcą tracić niezależności	110	36,7
Pragną żyć na własny rachunek, po swojemu	57	19,0
Nie chcą opuścić własnych rodziców	40	13,3
Istnieje moda na życie w pojedynkę	16	5,3
Inne	2	0,7

% nie sumują się do 100, ankietowani mogli wybrać więcej niż 1 odpowiedź.

Źródło: Badania własne.

% they aren't suming up to 100, respondents could choose more than 1 reply.

Source: Own researches.

W przypadku mężczyzn wybierających życie w pojedynkę badani młodzie dorośli wskazują przede wszystkim na niechęć mężczyzn do zobowiązań rodzinnych (63,7%). W drugiej kolejności wskazywane są trudności ze znalezieniem odpowiedniej kandydatki na partnerkę życiową (57,3%). Według ankietowanych mężczyźni mają także obawiać się związku (47,7%) i nie chcą tracić niezależności (36,7%) i dlatego wolą żyć w samotności. Na dalszym miejscu jest nastawienie mężczyzn na karierę zawodową (28,3%) i preferowanie przez nich życia po swojemu (19%). Jako przyczyna życia w pojedynkę wskazywana jest

także niechęć do opuszczenia własnych rodziców (13,3%) oraz doświadczenie rozvodu (12%). Najbardziej wskazywano na brak odpowiednich warunków mieszkaniowych (7,7%) oraz modę (5,3%) jako przyczynę wyboru przez mężczyzn samotnego życia. Na podstawie otrzymanych danych można zauważyć, że według badanych młodych dorosłych życie w pojedynkę wybierane przez kobiety i mężczyzn wynika z nieco odmiennych powodów. W przypadku kobiet, powodem życia w pojedynkę jest przede wszystkim brak odpowiedniego kandydata na partnera życiowego a także aktywność kobiet na rynku pracy i nastawienie na karierę zawodową. W przypadku mężczyzn, ankietowani wskazują w pierwszej kolejności na niechęć mężczyzn do zobowiązań rodzinnych, choć do wyboru tej formy życia zmusza także brak odpowiedniej kandydatki na żonę. Z analizy statystycznej ze względu na płeć wynika, że mężczyźni częściej od kobiet są zdania, że powodem dla którego mężczyźni wybierają życie w pojedynkę jest fakt, że są nastawieni na karierę zawodową ($p = 0,008$, $\Phi = -0,15$, $\text{Chi-kwadrat} = 7,01$ « $df = 1$ »). Analiza statystyczna nie wykazała zróżnicowania istotnego statystycznie ze względu na pozostałe zmienne.

Z badań CBOS z 2013 roku wynika, że większość Polaków (61%) uważa, że życie singla nie jest atrakcyjne w porównaniu do życia osób żyjących w stałym związku. O tym, że single mają ciekawsze życie niż osoby w parach jest przekonanych 19%²⁹. Zapytano zatem ankietowanych: Jakie, ich zdaniem, są zalety i wady życia w pojedynkę. Odpowiedzi przedstawiono w tabeli 5 i 6.

Tabela 5. Pozytywne aspekty życia w pojedynkę w opinii studentów
Table 5. Positive aspects of single living in the opinions of students

Jakie są według Pani/Pana pozytywne aspekty życia w pojedynkę?	N	%
Ma się więcej czasu dla siebie i na spotkania ze znajomymi	149	49,7
Jest się niezależnym i wolnym	183	61,0
Można mieszkać z rodzicami i wszystkie uzyskane przychody wydawać na siebie	22	7,3
Można bez ograniczeń flirtować i umawiać się na randki	64	21,3
Można bez ograniczeń wybierać partnerów seksualnych	26	8,7
Nie ma kontroli ze strony współmałżonka/partnera	110	36,7
Można rozwijać swoje zainteresowania, bez potrzeby dostosowywania się do innych	103	34,3
Można po swojemu organizować własne życie	141	47,0
Inne	2	0,7
Nie ma pozytywnych aspektów życia w pojedynkę	14	4,7

% nie sumują się do 100, ankietowani mogli wybrać więcej niż 1 odpowiedź.
 Źródło: badania własne.

% they aren't summing up to 100, respondents could choose more than 1 reply.
 Source: own researches.

²⁹ N. Hipsz, *Spoleczne oceny...*, dz. cyt., s. 58.

Ankietowani młodzi dorośli łączą pozytywne aspekty życia w pojedynkę przede wszystkim z samodzielnością, niezależnością, brakiem kontroli ze strony innych osób, gdyż wśród zalet na pierwszym miejscu wskazywana jest niezależność i wolność (61%). Zalety upatrywane są także w dużej ilości czasu dla siebie i znajomych (49,7%), braku kontroli ze strony partnera życiowego (36,7%) oraz rozwijaniu własnych zainteresowań bez potrzeby dostosowywania się do innych (34,3%). Korzyścią z życia w pojedynkę jest także flirtowanie i umawianie się na randki (21,3%) oraz duży wybór partnerów seksualnych (8,7%). Najbardziej wskazywano na korzyści związane z mieszkaniem z rodzicami i wydawaniem pieniędzy tylko na siebie (7,3%). Niewielka grupa studentów uważa, że życie w pojedynkę nie ma żadnych zalet (4,7%).

Z analizy statystycznej ze względu na płeć wynika, że mężczyźni częściej od kobiet uważają, że pozytywnymi aspektami życia w pojedynkę są: możliwość bezgranicznego flirtowania ($p = 0,05$, $\Phi = -0,12$, Chi-kwadrat = 3,96 «df = 1») oraz wybieranie partnerów seksualnych ($p = 0,03$, $\Phi = -0,13$, Chi-kwadrat = 4,99 «df = 1»), z kolei kobiety w większym stopniu wskazują na możliwość organizowania własnego życia po swojemu ($p = 0,05$, $\Phi = 0,11$, Chi-kwadrat = 3,81 «df = 1»). Z analizy statystycznej ze względu na stosunek do religii wynika, że osoby wierzące ale niepraktykujące częściej od pozostałych są zdania, że pozytywnym aspektem życia w pojedynkę jest możliwość flirtowania i umawiania się na randki bez ograniczeń ($p = 0,03$, V Kramera = 0,16, Chi-kwadrat = 7,23 «df = 2»). Analiza statystyczna nie wykazała zróżnicowania istotnego statystycznie ze względu na pozostałe zmienne.

Tabela 6. Negatywne aspekty życia w pojedynkę w opinii studentów
Table 6. Negative aspects of single living in the opinions of students

Jakie są według Pani/Pana negatywne aspekty życia w pojedynkę?	N	%
Konieczność prośzenia znajomych lub opłacania fachowców gdy pojawiają się usterki w domu	38	12,7
Konieczność ciągłego odpowiadania rodzinie/znajomym dlaczego nie ma się męża/żony	146	48,7
Samotne spędzanie czasu wolnego	163	54,3
Brak najbliższej osoby	213	71,0
Brak stałego partnera seksualnego	33	11,0
Brak wsparcia i pomocy ze strony współmałżonka/partnera	167	55,7
Poczucie inności podczas spotkań ze znajomymi, którzy żyją w stałych związkach	74	24,7
Inne	3	1,0
Nie ma negatywnych aspektów życia w pojedynkę	3	1,0

% nie sumują się do 100, ankietowani mogli wybrać więcej niż 1 odpowiedź.
 Źródło: Badania własne.

% they aren't suming up to 100, respondents could choose more than 1 reply.
 Source: Own researches.

Wśród wad życia w pojedynkę ankietowani studenci wskazują głównie na brak najbliższej osoby (71%) oraz wsparcia z jej/jego strony (55,7%). Negatywnym wymiarem życia w pojedynkę jest także samotne spędzanie wolnego czasu (54,3%) i konieczność ciągłego tłumaczenia się przed rodziną i znajomymi z braku partnera życiowego (48,7%). W dalszej kolejności wskazywano na poczucie inności podczas spotkań, w których uczestniczą pary (24,7%). Niedogodnością życia w pojedynkę jest także konieczność prośenia innych osób, gdy w domu pojawi się usterka (12,7%) a także brak stałego partnera seksualnego (11%). Tylko nieliczni (1%) są przekonani, że życie bez partnera życiowego nie ma żadnych wad.

Z analizy statystycznej ze względu na płeć wynika, że dla mężczyzn częściej wadą życia w pojedynkę jest brak stałego partnera seksualnego ($p < 0,001$, $\Phi = -0,22$, $\text{Chi-kwadrat} = 13,85$ «df = 1»), natomiast dla kobiet brak wsparcia i pomocy ze strony partnera ($p = 0,01$, $\Phi = 0,15$, $\text{Chi-kwadrat} = 6,50$ «df = 1»). Z analizy statystycznej ze względu na wiek wynika, że młodszy badani (do 24 lat) częściej uważają, że negatywnym aspektem życia w pojedynkę jest samotne spędzanie czasu wolnego ($p = 0,02$, $\Phi = 0,14$, $\text{Chi-kwadrat} = 5,61$ «df = 1»), natomiast starsi w większym stopniu uznają, że wadą jest brak stałego partnera seksualnego ($p = 0,04$, $\Phi = -0,12$, $\text{Chi-kwadrat} = 4,07$ «df = 1»). Z analizy statystycznej ze względu na miejsce zamieszkania wynika, iż badani zamieszkujący miasto w porównaniu do zamieszkujących wieś częściej uznają, że brak stałego partnera seksualnego to wada życia jako singiel ($p < 0,001$, $\Phi = 0,23$, $\text{Chi-kwadrat} = 15,43$ «df = 1»). Z analizy statystycznej ze względu na stosunek do religii wynika, że osoby wierzące częściej od niewierzących są zdania, że negatywnym aspektem życia w pojedynkę jest samotne spędzanie wolnego czasu ($p = 0,02$, V Kramera = 0,16, $\text{Chi-kwadrat} = 7,50$ «df = 2»).

Zmieniające się oblicze współczesnej rodziny widoczne jest w rosnącej liczbie osób, które żyją w pojedynkę, bez partnera życiowego, stanowiąc alternatywną formę życia rodzinnego wobec związku, którego podstawą jest formalne małżeństwo lub związek nieformalny. Zapytano zatem ankietowanych: Jakie jest, w ich ocenie, życie w pojedynkę: gorsze czy lepsze od życia w stałym związku. Odpowiedzi, z uwzględnieniem miejsca zamieszkania, przedstawiono w tabeli 7.

Tabela 7. Ocena życia w pojedynkę w porównaniu ze stałym związkiem w opinii studentów
Table 7. Comparing single living with the constant relationship in the opinions of students

Czy Pani/Pana zdaniem życie w pojedynkę jest lepsze czy gorsze od życia w stałym związku?	N	%
Lepsze niż w stałym związku	12	4,0
Gorsze niż w stałym związku	135	45,0
Ani lepsze, ani gorsze niż w stałym związku	153	51,0
Razem	300	100,0

Źródło: Badania własne.

Source: Own researches.

Ponad połowa badanych studentów (51%) uważa, że życie w pojedynkę nie jest ani lepszą, ani gorszą formą życia w porównaniu do życia w stałym związku. Z kolei 45% ankietowanych jest przekonanych, że życie samemu jest gorsze niż życie w związku. O tym, że życie w pojedynkę jest lepsze niż życie w związku przekonany jest tylko nieznaczny odsetek studentów (4%). Można zatem domniemywać, że dla ankietowanych młodych dorosłych życie w pojedynkę jest po prostu jedną z możliwych dróg życiowych i alternatywą, niekoniecznie gorszą, od życia w związku.

Z analizy statystycznej ze względu na płeć wynika, że kobiety nieznacznie częściej od mężczyzn uważają, że życie w pojedynkę jest gorsze niż w stałym związku ($p = 0,05$, V Kramera = 0,14, Chi-kwadrat = 6,00 «df = 2»). Z analizy statystycznej ze względu na wiek wynika, że starsi badani (powyżej 24 lat) częściej są zdania, że życie w pojedynkę nie jest ani lepsze, ani gorsze niż w stałym związku ($p = 0,02$, V Kramera = 0,16, Chi-kwadrat = 7,47 «df = 2»).

Podsumowanie

Przemiany dokonujące się we współczesnej rodzinie mają zróżnicowane oblicze. Jednym z wymiarów tych zmian jest wzrost atrakcyjności alternatywnych form życia małżeńsko-rodzinnego. Jedną z nich jest życie w pojedynkę. Jeszcze do niedawna życie bez partnera życiowego, zwłaszcza w przypadku kobiet, traktowane było jako odmienność i odbierane w kategoriach porażki życiowej. Obecnie, w coraz większym stopniu wiąże się z osobistym wyborem, z poczuciem wolności i niezależności. Warto jednak zwrócić uwagę, że nadal pozostaje w społecznej świadomości przekonanie, że w większym stopniu wyboru tego mogą dokonywać przede wszystkim mężczyźni, bowiem, jak zauważa Szlendak, „[...] kobieta żyjąca samotnie kłóci się z tradycyjnym porządkiem rodzinnym bardziej niż samotnie żyjący mężczyzna”³⁰. Można jednak zauważyć, że i ta forma życia staje się w coraz większej mierze nie tylko aprobowana społecznie, ale i praktykowana, co wyraża się w rosnącej liczbie gospodarstw jednoosobowych. Wyniki badań własnych, mimo iż na ich podstawie nie można wysnuć wniosków ogólnych, uwidaczniają pewne zmiany dotyczące współczesnego życia rodzinnego. Dla ankietowanych młodych dorosłych życie w pojedynkę to w głównej mierze życie po swojemu, na własny rachunek, bez kontroli innych osób. Zauważają jednak, że negatywnym aspektem takiego stylu życia może być brak najbliższej osoby oraz wsparcia i pomocy z jej/jego strony. Życie w pojedynkę może zatem wiązać się z niebezpieczeństwem osamotnienia³¹. Jednak w wielości funkcjonujących obecnie różnorodnych alternatywnych form

³⁰ T. Szlendak, *Socjologia rodziny...*, dz. cyt., s. 467.

³¹ K. Slany, *Alternatywne formy życia...*, dz. cyt., s. 123.

życia rodzinnego życie w pojedynkę wydaje się jedną z równorzędnych, choćby czasowo, propozycji realizowania własnej drogi życiowej.

Bibliografia

- Boguszewski R., *Rodzina – jej współczesne znaczenie i rozumienie*, [w:] M. Grabowska (red.), *Rodzina i jej przemiany*, CBOS, „Opinie i Diagnozy” 2013, nr 26.
- CBOS, *Osoby niezamężne i nieżonate w polskich rodzinach*. Komunikat z badań nr 93/2017, Warszawa 2017.
- Czernecka J., *Wielkomięjscy single*, Poltext Sp. z o.o., Warszawa 2014.
- GUS, *Gospodarstwa domowe i rodziny. Charakterystyka demograficzna. Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011*, Warszawa 2014.
- GUS, *Małżeństwa oraz dzietność w Polsce*, Warszawa, styczeń 2016 r., por. źródło: https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5468/23/1/1/malzenstwa_i_dzietnosc_w_polsce.pdf [dostęp: 22.09.2018].
- GUS, *Sytuacja demograficzna Polski na tle Europy, Konferencja prasowa Prezesa GUS. Notatka informacyjna*, Warszawa, dnia 31.01.2017, por. źródło: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/ludnosc/ludnosc/sytuacja-demograficzna-polski-na-tle-euro-py,27,1.html> [dostęp: 22.09.2018].
- Hipsz N., *Spoleczne oceny alternatyw życia małżeńskiego*, [w:] M. Grabowska (red.), *Rodzina i jej przemiany*, CBOS, „Opinie i Diagnozy” 2013, nr 26.
- Kwak A., *Rodzina w dobie przemian. Małżeństwo i kohabitacja*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2005.
- Lisak A., *Miłość, kobieta i małżeństwo w XIX wieku*, Bellona, Warszawa 2009.
- Maison D., *Związki i partnerstwo: żony, matki, kochanki*, [w:] K. Pawlikowska, D. Maison, *Polki, Spełnione profesjonalistki, rodzinne panie domu czy obywatelki świata*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2014.
- Matysiak A., *Wstęp*, [w:] Taż (red.), *Nowe wzorce formowania i rozwoju rodziny w Polsce. Przyczyny oraz wpływ na zadowolenie życia*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2014.
- Renz R., *Kobieta w społeczeństwie polskim w XIX i XX wieku*, [w:] J. Hoff (red.), *O kobietach. Studia i szkice. Wiek XIX i XX*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2011.
- Ruszkiewicz D., *Życie w pojedynkę – ucieczka od rodziny czy znak naszych czasów?*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej w Łodzi, Łódź 2008.
- Slany K., *Alternatywne formy życia małżeńsko-rodzinnego w ponowoczesnym świecie*, Zakład Wydawniczy Nomos, Kraków 2008.
- Szlendak T., *Socjologia rodziny. Ewolucja, historia, zróżnicowanie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2010.
- Szluz B., *Życie w pojedynkę (na przykładzie wybranych państw)*, [w:] B. Szluz, A. Szluz., M. Urbańska (red.), *Współczesna rodzina w ujęciu interdyscyplinarnym. Przemiany. Wsparcie. Rozwój*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2017.
- Szukalski P., *Polska rodzina A.D. 2015*, „Civitas Christiana” 2015/1, por. źródło: http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/6132/artyku%C5%82_Polska_Rodzina.pdf?sequence=1&isAllowed=y [dostęp: 10.09.2018].